

การปฏิรูปด้านการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย THE THAILAND'S REFORM ON FOREST AREA INCREASE

ปิยมิตร แสงทอง *

ศรุตฯ สมพอง **

บทคัดย่อ

การปฏิรูปด้านการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย สำหรับบทความวิจัยเรื่องนี้ข้อเสนอในการปฏิรูปด้านการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทยเป็นปรากฏการณ์ทางการเมือง ที่เกิดขึ้นกับประเทศมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การปฏิรูปเพื่ออะไร การปฏิรูปไปเป็นแบบใดอย่างไร วัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้คือ 1. เพื่อศึกษาการปฏิรูปประเทศไทยในการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ 2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุ สภาพปัญหา อุปสรรค ที่สำคัญในการป้องกัน รักษา พื้นที่ทรัพยากรป่าไม้ของชาติ ภายใต้นโยบายการปฏิรูปประเทศไทย 3. เพื่อศึกษารูปแบบ แนวทาง และวิธีการดำเนินการของหน่วยงานรัฐ อันนำไปสู่การเพิ่มศักยภาพของประเทศในการมีพื้นที่ป่าไม้ตามนโยบายกรมป่าไม้แห่งชาติ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ไว้เพื่อทบทวนกรอบแนวคิดรวมถึงมุ่งศึกษาประเด็นการปฏิรูปด้านการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ ประเทศไทย ตลอดจนเหตุผล ความจำเป็น เป้าหมายเพื่อเสนอแนะทิศทางการปฏิรูปประเทศในการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้เหตุผลเพราะทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้มีผลต่อสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนของการเพิ่มขึ้นทรัพยากรป่าไม้จะเป็นปรากฏการณ์ที่จะขยายจำนวนทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการปฏิบัติงานตามแผนงานกรมป่าไม้

โดยผลการศึกษาวิจัยพบว่าประเทศไทยกับการปฏิรูปด้านการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย แผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 12 และ การร่วมมือกันทำงานของทุกส่วนงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุผลการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์การร่วมมือกับการสนธิแผนปฏิบัติงานดังนี้

1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. นโยบายนายกรัฐมนตรี การปฏิรูปด้านการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย
3. นโยบายกระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้
4. บทบาท ภารกิจ หน้าที่ ของกรมป่าไม้ในการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้

คำสำคัญ : การปฏิรูปด้านการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย , ป่าไม้

* Doctor of Philosophy Program in Public Administration Western University

** Department of Philosophy Program in Public Administration Western University

ABSTRACT

The Thailand Reform on forest area increase for this research subject offer to reform the country, Thailand is a political phenomenon that occurs with the country since the past until the present reform? What is Reform? The purpose of this research were : 1). to study the reform countries Thailand in increasing forest area, 2). to study the elements that cause. Weather problems. Major obstacles to the revitalization of the forestry resources, National Guard, under the reform policies, country Thailand. 3). to study the format and method of operation of the Government. To maximize the potential of the country's forest areas, national forestry policy. The research had set the objective of this research is to review the conceptual framework, including issues of education reform was aimed at countries in the forestry area increase, as well as adding Thailand why the need to target reformation direction country in space, forests increasing ,Caused environmental impacts at large, both by developing the economy, regardless of the forest resource sustainability, as well as an increase in the Forestry, which do address the factors derived from multiple direct and indirect causes such as invasion of the capitalists to expand forest areas , causing the invasion destroyed the forest. Researchers have studied the action long planned discovered the phenomenon caused by feature forest tree planting space area.

Country of Thailand, with reforms to increase forestry areas strategic plan. Social and economic development plan, the national 12 and the working together of all work related to achieve this objective as follows were : 1. The national economic and social development plan, issue No. 12 of natural resources and environmental aspects 2. Prime Minister's policies. Add a forest area under the reform the country, Thailand. 3. Policy the Ministry of resources and environment in the forestry area, adding 4. Duties of the Department of forestry mission roles.

Keyword(s): Thailand' s reform on forest area increase, Forestry

1. บทนำ

ปฏิรูปประเทศไทย เป็นปรากฏการณ์ทางการเมือง ที่เกิดขึ้นกับประเทศมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันปฏิรูปเพื่ออะไร ปฏิรูปไปเป็นแบบไหน ปฏิรูปอย่างไร จะปฏิรูปอะไรบ้าง ปฏิรูปอะไร ก่อนหลัง เริ่มปฏิรูปยังไง ใครเป็นคนปฏิรูปส่วนไหน ผู้ที่มีบทบาทในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการเมือง ข้าราชการ นักวิชาการ นักคิด นักเขียน นักประชาสังคม นักธุรกิจ ต่างก็แสดงความคิดเห็นอยู่

ในเวทีต่างๆ เพื่อ “ระดมสมอง” กรรมการปฏิรูปชุดต่างๆ ถูกตั้งขึ้นมาจนนับไม่ถ้วน คำว่า “ปฏิรูป” ตามพจนานุกรม แปลตรงๆ ว่าทำให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม สภาพที่สมควร ภาษาอังกฤษตรงกับคำว่า Reform คือมาจัดใหม่ ดังนั้น การปฏิรูป ไม่ใช่ “การพัฒนา” ที่หมายถึงว่า มีอะไรอยู่ก็ทำให้ดีขึ้น ขาดอะไรที่ควรมีก็จัดให้มี แต่ปฏิรูปหมายถึงว่า มีบางอย่างผิดไปจากที่ควร จึงต้องปรับต้องจัดใหม่ เพราะฉะนั้น การปฏิรูปมักจะไม่มีการ win-win ไปทุกฝ่าย จะต้องมีส่วนที่เสียในบางเรื่อง เสียในบางเรื่อง ประเด็นมันอยู่ที่ว่า จะทำอะไร เป้าหมายอะไร มีแผนอะไร มันควรจะค่อนข้างชัดเจน ทุกฝ่ายจะได้รับรู้ปรับตัวได้ การปฏิรูป (Reform) ไม่ใช่ “การปฏิวัติ” (Revolution) ซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคน เปลี่ยนอย่างฉับพลัน รวดเร็ว เข้าสู่สิ่งที่เป็นเป้าหมาย เพราะฉะนั้น การปฏิรูปย่อมต้องเป็นกระบวนการที่มีการต่อรอง ต้องใช้เวลาดำเนินการ ต้องมีความอดทน ไม่สามารถได้มาโดยใช้อำนาจ โดยใช้กำลังเข้าหักโค่น ไม่สามารถจะมีฝ่ายใดได้รับตามสิ่งที่ปรารถนาไปทั้งหมดทุกเรื่อง (อย่างประชาธิปไตยของอังกฤษ ที่เริ่มโดย Magna Carta ฉบับแรก เมื่อเกือบแปดร้อยปีก่อน มาวันนี้ก็ยังปรับเปลี่ยนอยู่ตลอด) เป็นที่พิสูจน์แล้วว่า การเปลี่ยนแปลงแบบ “ปฏิวัติ” นั้น มักต้องทำลายเปลี่ยนแปลงรากฐานสถาบันแบบเดิม มักก่อให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงตามมา เกิดความวุ่นวาย ไร้กฎกติกา ในที่สุดจะนำมาซึ่งความเสื่อมถอยยาวนาน ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติฝรั่งเศส การปฏิวัติรัสเซีย รวมไปถึงกรณี Arab Springsทั้งหลาย ขณะที่การปฏิรูปอย่างสันติ มักนำผลที่ดีกว่าในทุกด้าน ตัวอย่างเช่น ที่เกิดในประเทศยุโรปเหนือ ที่ยังมีสถาบันกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ “เวทีต่อรองที่เหมาะสม” เป็นเรื่องสำคัญที่สุดที่จะทำให้เกิดการปฏิรูปที่พึงประสงค์ และพอยอมรับได้จากทุกฝ่าย เวทีที่ว่า ไม่ได้หมายถึง สถานที่ การประชุม คณะกรรมการ หรือคนที่ได้รับแต่งตั้งมอบหมายเข้าร่วมเท่านั้น แต่หมายถึงกระบวนการที่จะต้องดำรงอยู่ตลอดไป ในระยะแรกต้องมีผู้เข้ามาจัดทำแผนแม่บทใหญ่ ซึ่งเป็นกรอบเป้าหมาย กลยุทธ์หลักๆ แยกแยะกลุ่ม แยกประเภท หลังจากนั้นจะเป็นกระบวนการดำเนินงาน ซึ่งต้องมีกลไกให้เกิดการต่อรองไปได้ในทุกๆ ระยะ มีพลวัตรไปตามการเปลี่ยนแปลงของเหตุปัจจัยรอบด้านตลอดเวลา ผู้ที่มีส่วนได้เสีย ทุกกลุ่ม ทุกหมู่เหล่า จะต้องมีส่วนได้ มีโอกาสมีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิรูป โดยเฉพาะในเรื่องที่ตนเกี่ยวข้อง จะต้องได้รับโอกาสที่จะพิทักษ์ผลประโยชน์ของตนตามควร ประเทศไทยมีการปฏิรูปประเทศตั้งแต่ปีพ.ศ. 2475 ถึงจะมีความคืบหน้า แต่ก็กล่าวได้ว่าค่อนข้างสะเปะสะปะ มีเดินหน้า มีถอยหลัง มีส่วนที่ดีขึ้น มีส่วนที่แย่ลง เป็นไปตามภูมิความรู้สะสมของสังคม ตามบริบทอำนาจต่อรองของแต่ละภาคส่วน แต่ละช่วงเวลา มาปัจจุบัน เรากำลังยืนอยู่บนทางสองแพร่ง ชาวไทยทั้งมวล กำลังต้องตัดสินใจครั้งใหญ่ ว่าเราจะก้าวสู่อโอกาสในการปฏิรูปุดหน้าครั้งสำคัญ หรือจะถอยหลังก้าวใหญ่ ซึ่งอาจนำไปสู่ความเป็นรัฐที่ล้มเหลว ที่ต้องใช้เวลากว่าหลายสิบปี กว่าจะลุกขึ้นมาได้อีก <http://thaipublica.org>

จากสภาพปัญหาการลดลงอย่างรวดเร็วของพื้นที่ป่าไม้ดังกล่าว ทำให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติอย่างรุนแรงกับประเทศเรื่อยมา 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531 ได้เกิดอุทกภัยดินโคลนถล่ม ซึ่งเป็นโศกนาฏกรรมครั้งยิ่งใหญ่ที่ บ้านกระทุงเหนือ ตำบลกระทุง อำเภอฟิปปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภัยพิบัติครั้งนี้ มีผู้บาดเจ็บและตาย

จำนวน 230 คน บ้านเรือนเสียหาย จำนวน 1300 หลัง พื้นที่การเกษตรเสียหาย จำนวน 6,150 ไร่ คิดเป็นมูลค่าความเสียหาย จำนวน 1,000 ล้านบาท จากเหตุภัยพิบัติทางธรรมชาติดังกล่าว รัฐบาลได้ประกาศยกเลิกการให้สัมปทานทำไม้จากป่าธรรมชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา ต่อมาในวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ.2544 ได้เกิดอุทกภัยดินถล่มที่อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ มีผู้เสียชีวิตจำนวน 23 ราย สูญหายจำนวน 16 ราย บาดเจ็บจำนวน 58 ราย และในวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ.2544 ก็ได้เกิดอุทกภัยดินโคลนถล่มที่ ตำบลน้ำก้อ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีผู้เสียชีวิตจำนวน 131 ราย บาดเจ็บจำนวน 109 ราย ราษฎรได้รับความเดือนร้อน 8,889 ราย จำนวน 1,749 ครอบครัว พื้นที่เกษตรกรรมเสียหาย จำนวน 83,320 ไร่ คิดเป็นค่าเสียหายจำนวน 112,417,933 บาท (<https://th.m.wiki.pedia.org>) จากการที่รัฐบาลในยุคนั้น แก้ไขปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ จนก่อให้เกิดปัญหาภัยพิบัติร้ายแรงต่อประเทศ โดยการปิดสัมปทานป่าไม้ในปี พ.ศ. 2532 รัฐบาลคาดหวังจะแก้ปัญหาลดลงของพื้นที่ป่าไม้ได้ แต่ปรากฏว่าปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ก็ยังเกิดขึ้น นอกจากนั้นยังเกิดผลกระทบทำให้เกิดปัญหาสำคัญตามมาคือ การขาดแคลนไม้ใช้สอยภายในประเทศ ในขณะที่ความต้องการใช้ไม้ภายในประเทศสูงขึ้นเรื่อยๆ เกิดปัญหาการลักลอบตัดไม้จากป่าธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ทั้งทุกภูมิภาคของประเทศ และต้องส่งนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้จากต่างประเทศทุกปี คิดเป็นมูลค่า ปีละไม่ต่ำกว่า 50,000 ล้านบาท ส่งผลให้ประเทศเสียดุลการค้า ซึ่งการแก้ปัญหาลดการขาดแคลนไม้ภายในประเทศโดยการนำเข้าไม้จากต่างประเทศนั้นวันจะเป็นไปได้ยาก เนื่องจากแต่ละประเทศกำลังประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมเช่นเดียวกัน เพราะการทำลายป่าไม้จะส่งผลให้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในบรรยากาศเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากไม่มีการสะสมในรูปของเนื้อไม้ เกิดภาวะเรือนกระจก ทำให้อุณหภูมิโลกสูงขึ้นเกิดภาวะโลกร้อน เกิดภัยพิบัติต่างๆ ได้แก่ ความแห้งแล้ง น้ำท่วม ไข้ซิกา จึงมีการรณรงค์อย่างกว้างขวางทุกวิถีทางเพื่อให้ทุกประเทศป้องกันการทำลายป่าธรรมชาติที่เหลือนอยู่ และส่งเสริมสนับสนุนให้ปลูกต้นไม้ทดแทนเพิ่มจำนวนขึ้น รวมทั้งเกิดกระแสอนุรักษ์ที่กำหนดให้ไม้ที่จะนำไปเป็นสินค้าออกจะต้องเป็นไม้จากสวนป่าที่ปลูกขึ้น และมีการจัดการสวนป่าตามมาตรฐานการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนเท่านั้น ดังนั้นภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศไทย โฆษก กอ.รมน. ได้แถลง เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2557 ว่า ตามที่ คสช.ได้กำหนดให้จัดทำร่างแผนแม่บทแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้, การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนปฏิบัติในส่วนของตนเองให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ แผน และเป้าหมายที่กำหนดในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ การพิทักษ์รักษาพื้นที่ป่าไม้ให้มีความสมบูรณ์ ให้ได้พื้นที่ป่าอย่างน้อย ร้อยละ 40 ป่าอนุรักษ์ ร้อยละ 25 ป่าเศรษฐกิจ ร้อยละ 15 ของพื้นที่ประเทศ (กรมป่าไม้.2558) ภายใน 10 ปี

ซึ่งปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้ของประเทศเหลืออยู่เพียง ร้อยละ 31.57 โดยในการนี้ กอ.รมน., กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และคณะวนศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์ ได้ร่วมกันจัดทำร่างเอกสารดังกล่าว และปัจจุบัน หัวหน้าคณะ.คสช. ก็ได้อนุมัติให้มีผลบังคับใช้ โดยสรุป มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ เพื่อหยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่าและทวงคืนผืนป่าจากผู้บุกรุก

ครอบครองให้ได้ตามที่เป้าหมายกำหนดไว้ภายใน 1 ปี เพื่อให้มีระบบบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และยั่งยืน ภายใน 2 ปี และเพื่อฟื้นฟูสภาพป่าในพื้นที่ป่าไม้มี เป้าหมายทั่วทั้งประเทศให้มีสภาพที่สมบูรณ์ ภายใน 2- 10 ปี

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2557 ซึ่งประเทศไทยมีรัฐบาลมาจากการรัฐประหาร มีอำนาจในการ ใช้กฎหมายมาตรา 44 ซึ่งให้อำนาจไว้ ครอบคลุมทั้งในด้าน นิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ และได้ดำเนินการปฏิรูปประเทศไทย ตามแนวทาง ที่ทุกฝ่ายเรียกร้อง เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาในระยะยาว สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึง ทรัพยากร รวมทั้งแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศน์ จะสามารถเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ครบ ตามนโยบายการป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. 2528 หยุดยั้งการตัดไม้และทวงคืนผืนป่าจากผู้บุกรุก ครอบครอง เพื่อนำมาฟื้นฟูป่าให้มีสภาพสมบูรณ์ แก้ไขปัญหาการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ซึ่งเป็น ปัญหาสำคัญพื้นฐานของประเทศได้หรือไม่ และจะมีวิธีการรูปใดในการบริหารจัดการทรัพยากรป่า ไม้ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิรูปประเทศไทยในการ เพิ่มพื้นที่ป่าไม้

2.วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1. เพื่อศึกษาการปฏิรูปด้านการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย
- 2.2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุ สภาพปัญหา อุปสรรค ที่สำคัญในการป้องกัน รักษา ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ของชาติภายใต้นโยบายการปฏิรูปการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย
- 2.3. เพื่อศึกษารูปแบบ แนวทาง และวิธีการดำเนินการของหน่วยงานรัฐ อันนำไปสู่การ เพิ่มศักยภาพของประเทศในการมีพื้นที่ป่าไม้ตามนโยบายการป่าไม้แห่งชาติ

3.วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การปฏิรูปด้านการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย ในการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ ผู้วิจัย ศึกษา นโยบาย มาตรการของกรมป่าไม้ รัฐบาล การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ ในครั้งนี้เป็นการ วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แนวทางแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายปรากฏการณ์นโยบายกรมป่าไม้และภาครัฐบาลการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล ตีความข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตาม แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพในบริบทนี้จะอธิบายถึงการออกแบบการวิจัย (research design) การ คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) การเก็บรวบรวมข้อมูล (data collection) การแปลง มโนทัศน์ (operation of concepts) การจัดระบบข้อมูล (data organization) การวิเคราะห์ ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (data analysis and data triangulation) ซึ่งมีการศึกษาใน ระยะที่ 1 ศึกษาสาเหตุ สภาพปัญหา อุปสรรค ในการป้องกัน รักษา ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ของชาติ ภายใต้ นโยบายการปฏิรูปประเทศไทย หน่วยงานของรัฐควรมีรูปแบบ แนวทาง และวิธีการ

ดำเนินการอย่างไรเพื่อเพิ่มศักยภาพของประเทศ ในการมีพื้นที่ป่าไม้ตามนโยบายการป่าไม้แห่งชาติ ระยะที่ 2 สร้างแนวทาง วิธีการของรัฐ ในการพัฒนาการเพิ่มพื้นที่ทรัพยากรป่าไม้ และระยะที่ 3 ยืนยันแนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนตามนโยบายป่าไม้แห่งชาติ

4.ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษา การปฏิรูปด้านการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย ในการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ ตามนโยบายกรมป่าไม้ แผนงานของรัฐบาล การเพิ่มพื้นที่ เพิ่มจำนวนทรัพยากรป่าไม้ การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน ในครั้งนี้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ แนวทางแก้ปัญหา คือ จากสภาพปัญหาของป่าไม้ดังกล่าว คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีนโยบายปรับปรุงระบบ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ เพื่อลดการบุกรุกทำลาย ทรัพยากรและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่มีความเสื่อมโทรม เพื่อเป็นการสนับสนุนแนวนโยบายดังกล่าว คณะผู้บริหารสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และผู้ภาคประชาชน จึงร่วม เสนอระดมความคิดเห็น เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ณ ห้องประชุม สถาบันสิ่งแวดล้อม ไทย เพื่อเสนอประเด็นการปฏิรูปการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยได้มีความ คิดเห็นร่วมกันดังนี้ (ข้อเสนอการปฏิรูปการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2557)

1) หยุดยั้งการคอร์ปชั่นที่มาจากการเมืองและข้าราชการทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่น หยุด แทรกแซงการตัดสินใจระดับองค์กร รวมถึงการแต่งตั้งโยกย้ายเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่ดินป่าไม้) และการจัดการมลพิษ (ขยะ และน้ำเสีย)

2) เร่งปฏิรูปโครงสร้างและองค์กรในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ให้มีการกิจที่ชัดเจน ลดความซ้ำซ้อนและให้เกิดความเป็นเอกภาพ พร้อมเร่งทบทวน องค์ประกอบและบทบาทของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ รื้อฟื้นคณะกรรมการป่าไม้ แห่งชาติ และจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาการป่าไม้แห่งชาติ

3) ต้องรักษาพื้นที่ป่าไม้ซึ่งเหลืออยู่ 102 ล้านไร่ ให้คงไว้ โดยห้ามใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่า ไม้อย่างเด็ดขาด ทั้งโครงการของภาครัฐและภาคเอกชน และให้บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อ ลดการบุกรุกทำลายป่าหรือเข้าใช้ประโยชน์ที่ผิดกฎหมาย

4) เร่งรัดให้มีการกำหนดแนวเขตพื้นที่ป่าไม้และจัดทำฐานข้อมูลให้เป็นระบบเดียวกัน รวมทั้งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบสำรวจที่ดินป่าสวนแห่งชาติ ที่ดินในเขตปฏิรูปเพื่อการเกษตรกรรม (สปก.) และที่ดินส.ค. 1 ให้ชัดเจน หากเปลี่ยนการถือครองหรือใช้ประโยชน์ผิดเงื่อนไขหรือไม่ได้ใช้ ประโยชน์จะต้องคืนพื้นที่ให้หน่วยงานกรมป่าไม้ดูแลรักษาต่อไป

5) ให้มีและบังคับใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม อันประกอบด้วย ภาษีที่ดิน ภาษีสิ่งแวดล้อม การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ การตั้งกองทุนคาร์บอนเพื่อจูงใจการดูแลรักษาป่า นอกจากนี้ ให้การประสานรทลวงและการประสานส่วนภูมิภาคเก็บค่าธรรมเนียมบำบัดน้ำเสียรวม กับค่าน้ำประปา (สำหรับกลุ่มผู้ใช้น้ำประปาปริมาณมาก) รวมทั้งให้จัดสรรงบประมาณประจำปีของ

แต่ละจังหวัดตามสัดส่วนภาษีที่จังหวัดเก็บได้เพื่อใช้ในการป้องกันปัญหามลพิษและการลดลงของทรัพยากรป่าไม้ที่เกิดจากการพัฒนาในจังหวัด

6) ปฏิรูปกฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะเรื่องป่าไม้ น้ำ และทรัพยากรชายฝั่งทะเล กฎหมายด้านผังเมือง และกฎหมายทรัพยากรทางปัญญา ให้มีทิศทางเดียวกัน รวมทั้งปฏิรูปด้านสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร กระบวนการจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) และการติดตามผลการดำเนินของโครงการต่างๆ โดยรัฐธรรมนูญใหม่ควรกำหนดระยะเวลาการออกกฎหมายดังกล่าวให้ชัดเจนขึ้น ให้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการปฏิรูปการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งระบบและจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม อันเป็นกุญแจสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำ ส่งเสริมการป้องกันและคุ้มครองความมั่นคงของชาติ

7. อภิปรายผล

บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษาวิจัย การปฏิรูปด้านการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ ประเทศไทยในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาประเทศไทยเกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรงหลายครั้ง ดินและโคลนถล่มในหลายจังหวัด น้ำท่วมอย่างรุนแรงในหลายพื้นที่ ส่งผลให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน การขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคและน้ำเพื่อการเกษตร การเกิดภาวะฝนแล้งอย่างต่อเนื่องยาวนาน การสูญเสียแผ่นดินที่จะทำการเพาะปลูก การสูญเสียพันธุ์สัตว์ป่าและพืชพันธุ์อื่น ๆ เกิดผลกระทบต่อการเสียสมดุลในธรรมชาติ ทำให้เกิดดินฟ้าอากาศแปรปรวนเกิดความแห้งแล้ง เกิดมลพิษทางอากาศ ปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดจากป่าไม้ในโลกลดจำนวนลงจากการทำลายของมนุษย์ เพราะป่าไม้มีหน้าที่ที่ธรรมชาติได้สร้างสรรค์ไว้ คือ 1) หน้าที่ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับทุกประเทศบนโลกนี้ เช่น ช่วยให้มีฝนตกเป็นบ่อเกิดของแหล่งน้ำ ก่อให้เกิดระบบหมุนเวียนของออกซิเจนในอากาศ ช่วยป้องกันการพังทลายของดิน ป้องกันลม ฯลฯ 2) หน้าที่ทางเศรษฐกิจ เช่น เป็นแหล่งวัตถุดิบในการก่อสร้าง แหล่งอาหาร แหล่งพลังงานความร้อน แหล่งวัตถุดิบทางอุตสาหกรรม แหล่งสมุนไพร ดังนั้น

1. รัฐบาลต้องเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์พื้นฐานของรัฐที่สำคัญเกี่ยวกับกิจกรรมและนโยบายด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยีคือ การคำนึงถึงคุณค่าของมาตรฐานคุณภาพชีวิตของคนในสังคม

2. รัฐมีหน้าที่โดยตรงและโดยทางอ้อมที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมเท่าที่จำเป็นโดยเฉพาะป่าไม้ที่นับได้ว่าเป็นที่พักอาศัยของสิ่งมีชีวิตทั้งมวลและเป็นลมหายใจของความหลากหลายทางชีวภาพอันเป็นความสมดุลของชีวิตมนุษย์

3. ควรมีการสนับสนุน ผลักดันกฎหมาย หรือมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าไม้และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้เป็นการเฉพาะ

4. ควบรวมผลการศึกษเกี่ยวกับผลกระทบสิ่งแวดล้อมมาเป็นปัจจัยหลักในการอนุมัติโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม

5. ควรมีนโยบายในการเพิ่มพื้นที่ป่าชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การกำหนดสัดส่วนพื้นที่ป่าและพื้นที่อยู่อาศัย เพื่อให้เกิดความสมดุลในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ

8. ข้อเสนอแนะ

1. การให้ความรู้แก่ประชาชน และผู้มีความสนใจเข้าร่วมโครงการ ในเรื่องการบริหารงานสมัยใหม่ การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนเพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนางาน กำหนดนโยบาย มีกระบวนการที่สามารถเพิ่มจำนวนป่าไม้ การทำงานแบบบูรณาการ มีเจ้าภาพ มีส่วนร่วม มียุทธศาสตร์ มีวิสัยทัศน์ มีเป้าประสงค์พันธกิจที่ชัดเจน รวดเร็วลดขั้นตอน แก้ปัญหาเร่งด่วนที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด เกิดผลสัมฤทธิ์ องค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้การบริหารงานแบบบูรณาการ การปฏิรูป การประสบผลสำเร็จคือ การพัฒนาสร้างวิสัยทัศน์แบบคิดใหม่ ทำใหม่ (Rethinking the future) ได้แก่ หลักการ (Rethinking Principle) การแข่งขัน (Competition) การบริหารองค์กร (Control & Complexity) ความเป็นผู้นำ (Leadership) ระบบเครือข่าย (Networking) มีส่วนร่วม (Participating)

2. การส่งเสริมให้บุคลากรป่าไม้ มีความรู้ ความสามารถหลัก ขององค์การแบบบูรณาการ (Integrated organization) ประกอบด้วย การวิจัยและพัฒนา การเงิน กลยุทธ์เป็นสากล ระบบข้อมูลข่าวสาร การตลาด การบริหาร การใช้กลยุทธ์พันธมิตร การใช้กลยุทธ์การร่วมทุน

3. การส่งเสริมโครงการ ประชาสัมพันธ์ การปลูกป่าไม้ เพิ่มพื้นที่ป่า โดยดำเนินการในพื้นที่ที่มีศักยภาพที่จะสามารถดำเนินการปลูกป่า และถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกพันธุ์ต้นไม้เพื่อใช้ประโยชน์จากการเริ่มปลูกป่าไม้จากขนาดพื้นที่เล็กและเพิ่มขยายเพิ่มพื้นที่ปลูกของป่าอย่างมีประสิทธิภาพไปสู่ชุมชน จังหวัด และ ประเทศ

9. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. มีการสำรวจและส่งเสริมการใช้ประโยชน์ไม้ขนาดเล็กและของป่า เป็นการสำรวจข้อมูลพื้นฐานทางด้านไม้ขนาดเล็กและของป่า เพื่อประเมินศักยภาพ โดยเริ่มดำเนินการสำรวจแหล่ง ชนิด ปริมาณของไม้และของป่า พร้อมทั้งส่งเสริมเผยแพร่การใช้ประโยชน์ไม้ขนาดเล็กและของป่า

2. ควรมีการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการใช้ประโยชน์ไม้ขนาดเล็กและของป่า โดยดำเนินการจัดตั้งศูนย์ในท้องที่จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดราชบุรี เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการสาธิตเทคโนโลยีการใช้ประโยชน์ไม้ขนาดเล็กและของป่า

3. เพาะชำกล้าของป่า เพื่อแจกจ่ายแก่เกษตรกรและผู้สนใจ นำไปปลูกในพื้นที่สวนป่า ป่าปลูกในลักษณะต่าง ๆ และป่าชุมชนทั่วประเทศ ตลอดจนจัดทำแปลงสาธิต ทั้งนี้ เพื่อเป็นการฟื้นฟูสภาพป่า โดยคืนของป่าสู่ป่าธรรมชาติ ทำให้มีของป่าใช้อย่างยั่งยืน

4. แปลงสาริต จัดทำแปลงตัวอย่าง แปลงทดลอง เพื่อเป็นการศึกษาหาข้อมูล รวบรวมข้อมูลสำหรับนำไปส่งเสริมและเผยแพร่แก่ประชาชน เกษตรกร และผู้สนใจทั่วไป เพื่อเป็นตัวอย่างและแนวทางที่จะปฏิบัติและประกอบอาชีพอันก่อให้เกิดรายได้ต่อไป

5. ฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการใช้ประโยชน์ไม้ขนาดเล็กและของป่า โดยนำหลักวิชาการที่ได้ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และทดลอง มาพัฒนาให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน และส่งเสริมกลุ่มเป้าหมายให้นำไปปฏิบัติ โดยการสาริต ฝึกอบรม และถ่ายทอดเทคโนโลยีการใช้ประโยชน์ไม้ขนาดเล็กและของป่าในรูปแบบต่างๆ เช่น ด้านคุณสมบัติ การแปรรูป การป้องกันรักษา และการผลิต ตลอดจนการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ของป่า เพื่อให้ราษฎรได้นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้

6. ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่ม การรวมกลุ่ม เพื่อดำเนินกิจกรรมการใช้ประโยชน์ไม้ขนาดเล็กและของป่าตามกลุ่มเป้าหมาย

7. จัดประชุมสัมมนาเจ้าหน้าที่เพื่อกำหนดแผนและแนวทางปฏิบัติงานส่งเสริมพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการใช้ประโยชน์ไม้ขนาดเล็กและของป่า โดยคณะกรรมการฯ เพื่อให้เข้าใจถึงวิธีการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการฯ สามารถสำรวจข้อมูลและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ตลอดจนเป็นกำลังสนับสนุน และดำเนินการให้โครงการฯ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

8. การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม้ขนาดเล็กและของป่าในรูปแบบต่างๆ โดยการศึกษาและพัฒนาไม้ขนาดเล็กที่ปลูกในพื้นที่ภาคเอกชนและเกษตรกร เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ไม้ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งได้แก่ .การใช้ประโยชน์ด้านคุณสมบัติไม้และผลิตภัณฑ์ป่าไม้ ด้านการแปรรูปไม้ ด้านการอบและผึ่งไม้ ด้านการป้องกันรักษาเนื้อไม้ ด้านการผลิตเฟอร์นิเจอร์ และแผ่นใยไม้อัดความหนาแน่นปานกลาง และการเผาผลิตถ่านให้คุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเพิ่มมูลค่าแก่ผลิตภัณฑ์และลูกหัตถ์วิชาการ

9. ส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าไม้ของรัฐ พื้นที่ป่าชุมชนและพื้นที่สวนป่าอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยการปลูกเสริมพืชกินได้ พืชสมุนไพรในพื้นที่ดังกล่าว

10. การพัฒนาของป่านิตที่มีศักยภาพให้มีคุณค่าและปริมาณเพิ่มขึ้น จนถึงขั้นเป็นอุตสาหกรรมท้องถิ่นได้ เช่น หน่อไม้ หน่อหวาย ครั่ง ชัน ยาง เป็นต้น จะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรอีกทางหนึ่งโดยไม่ต้องไปแผ้วถางป่าหรือขโมยตัดต้นไม้ขาย

11. ส่งเสริมและพัฒนาให้ราษฎรในชุมชนได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ไม้ขนาดเล็กและของป่าที่ชุมชนหรือราษฎรได้จากการปลูกให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และชนิด

12. เพื่อเป็นการเผยแพร่เทคโนโลยีการใช้ประโยชน์ไม้ขนาดเล็กแต่ละชนิดตามหลักวิชาการ ทำให้ชุมชนหรือราษฎรได้ผลิตภัณฑ์ไม้ที่มีคุณภาพดี สามารถส่งเสริมในด้านการตลาดได้อีกแนวทางหนึ่งในอนาคต

13. ส่งเสริมให้ราษฎรในท้องถิ่นได้รับความรู้และความเข้าใจการใช้ประโยชน์ไม้ เพื่อประโยชน์ในการทำไม้ไว้ใช้สอยเองในรูปแบบต่างๆ และเพื่อการค้า เป็นรายได้เสริมให้กับราษฎรอีกทางหนึ่ง

14. ปลุกฝังนิสัยของราษฎรให้รู้จักการใช้ประโยชน์ไม้อย่างประหยัด มีประสิทธิภาพและถูกต้องตามลักษณะการใช้ประโยชน์ ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้ประชาชนเกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรป่าไม้มากขึ้น

บรรณานุกรม

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2014) แผนหลัก ในเอกสารความปลอดภัยในภูมิภาค กรุงเทพฯ คำสั่งปฏิบัติการบริหารความปลอดภัยภายใน)
กรมป่าไม้. (2557) กรมป่าไม้เผยไทยเหลือพื้นที่ป่า 102 ล้านไร่. สืบค้น 13 สิงหาคม 2557
กรมป่าไม้. (2558) แผนปฏิบัติการพื้นที่เป้าหมายป้องกันและปราบปรามการลักลอบบุกรุกป่า (Area of Operation) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558. สืบค้น 2 พฤศจิกายน 2558 จาก <http://www.dnp.go.th/statistics/2555/stat2555.asp>
การศึกษาข้อมูลพื้นฐานชุดที่ 5 ประเทศไทย : บทสรุปย่อของการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ ระบบการจัดการและการค้าไม้ (FLEGT). (2554). สืบค้น 1 กันยายน 2557 จากกรมป่าไม้